

Věc C-81/19

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

1. února 2019

Předkládající soud:

Curtea de Apel Cluj (Rumunsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

27. prosince 2018

Žalobci v řízení v prvním stupni:

NG

OH

Žalovaná v řízení v prvním stupni:

SC Banca Transilvania SA

Předmět původního řízení

Odvolání podaná jak ze strany NG a OH, žalobců v řízení v prvním stupni, tak ze strany SC Banca Transilvania SA, žalované v řízení v prvním stupni, proti občanskoprávnímu rozsudku ze dne 9. února 2018, kterým Tribunalul Specializat Cluj (specializovaný soud v Kluži) částečně vyhověl žalobě žalobců, kterou se domáhali, v rozsahu relevantním pro žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, aby byla určena zneužívající povaha, a v důsledku toho prohlášena absolutní neplatnost, smluvních ujednání smlouvy o úvěru uzavřené s SC Volksbank Romania SA, jejímž právním nástupcem je žalovaná, stanoven směnný kurz CHF-RON v hodnotě ke dni uzavření smlouvy a vrácení přeplatku zaplaceného v důsledku znehodnocení národní měny vůči švýcarskému franku.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Výklad směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, zejména čl. 1 odst. 2, judikatury Soudního dvora týkající se této směrnice a zásady efektivity.

Předběžné otázky

1. Musí být čl. 1 [odst. 2] směrnice 93/13/EHS vykládán v tom smyslu, že nebrání tomu, aby bylo z hlediska zneužívající povahy posouzeno smluvní ujednání, které přebírá dispozitivní ustanovení, od kterého se strany mohly odchýlit, ale ve skutečnosti tak neučinily, neboť ve vztahu k tomuto ustanovení se neuskutečnilo žádné vyjednávání, jako tomu bylo v projednávané věci, která je posuzována ohledně ujednání, které vyžaduje splacení úvěru ve stejné cizí měně, ve které byl úvěr poskytnut?
2. Může být v kontextu, v němž při poskytnutí úvěru v cizí měně nebyly spotřebiteli předloženy žádné výpočty/odhady týkající se hospodářského dopadu, který bude případné kolísání směnného kurzu mít na celkové platební povinnosti vyplývající ze smlouvy, odůvodněně tvrzeno, že výše uvedené ujednání, spočívající v úplném přijetí kurzového rizika ze strany spotřebitele (na základě zásady nominalismu), je jasné a srozumitelné a že prodávající nebo poskytovatel/banka v dobré víře splnila povinnost informovat svého smluvního partnera, a to v kontextu, v němž byla maximální výše spotřebitelského zadlužení, která byla stanovena ze strany Banca Națională a României (Národní banka Rumunska), vypočtena s ohledem na směnný kurz ke dni poskytnutí úvěru?
3. Brání směrnice 93/13/EHS a judikatura přijatá na jejím základě a zásada efektivity tomu, aby smlouva po prohlášení zneužívající povahy ujednání týkajícího se přenesení kurzového rizika pokračovala beze změny? Jaká změna by byla možná pro účely neuplatnění zneužívajícího ujednání a dodržení zásady efektivity?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva a judikatura

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách: článek 1, čl. 3 odst. 1, článek 4, článek 5, čl. 6 odst. 1, čl. 7 odst. 1 a bod 1 písm. i) přílohy.

Rozsudky Soudního dvora ve věcech C-618/10, Banco Español de Crédito; C-92/11, RWE Vertrieb; C-397/11, Jörös; C-34/13, Kušionová; C-280/13, Barclays Bank; C-51/17, OTP Bank a OTP Faktoring a C-186/16, Andriuc a další, a usnesení Soudního dvora ve věci C-119/17, Lupean a Lupean.

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Občanský zákoník, ve znění platném ke dni uzavření smlouvy, který zakotvuje zásadu měnového nominalismu v článku 1578, podle něhož: „Závazek vyplývající ze smlouvy o peněžním úvěru se omezuje vždy na stejnou číselnou sumu vyjádřenou ve smlouvě. Dojde-li ke zvýšení nebo snížení hodnoty měny před uplynutím doby splatnosti, vrátí dlužník půjčenou částku a je povinen ji vrátit výlučně v měně použité v okamžiku platby.“

Obchodní zákoník, ve znění platném ke dni uzavření smlouvy, článek 41, podle něhož: „Pokud měna vyjádřená ve smlouvě nemá v zemi právní nebo obchodní kurz a pokud její kurz nebyl určen samotnými stranami, pak platba může být uskutečněna v měně země podle směnného kurzu, který bude platit v den splatnosti a místě platby, a pokud na tomto místě neexistuje směnný kurz, podle kurzu nejbližších trhů, s výjimkou případu, kdy smlouva obsahuje ujednání ‚účinný‘ nebo jiná podobná ujednání“.

Stručný popis skutkového stavu a původního řízení

- 1 V březnu 2006 uzavřeli žalobci smlouvu o úvěru se společností SC Volksbank Romania SA v částce ve výši 90 000 rumunských lei (RON) na dobu 192 měsíců s aktuálním ročním úrokem ve výši 7,75% a skutečným ročním úrokem (dále jen „DAE“) ve výši 8,42% p.a. Úvěr byl zajištěn zástavním právem na obydlí žalobců. Pevná měsíční splátka měla činit 825,46 RON a celkové náklady úvěru 114 533,71 RON.
- 2 Pro refinancování tohoto úvěru uzavřely tytéž strany dne 15. října 2008 druhou smlouvu o úvěru ve výši 65 000 švýcarských franků (CHF) na dobu 192 měsíců s aktuálním ročním úrokem ve výši 3,99% a DAE 7,02% p.a. Ke dni uzavření této smlouvy byla hodnota švýcarského franku 2,4481 RON, celkový příjem žalobců činil 6 400 RON a nedoplatek prvního úvěru, který měl být refinancován, činil 63 480,17 RON. Celkové náklady úvěru v CHF činily 103 531,12 CHF, z toho 65 000 CHF jistina, 23 264,48 CHF úroky a 15 266,64 CHF poplatky. Měsíční splátka činila 450,43 CHF, ke které byl přičten poplatek za správu. První splátka uhrazená žalobci byla ve výši 603,43 CHF, což představovalo 35,04% jejich celkových příjmů. Také pro zajištění tohoto úvěru bylo zřízeno zástavní právo k nemovitosti ve vlastnictví žalobců.
- 3 Všeobecné podmínky smlouvy o úvěru z roku 2008 v ujednání 4.1 oddílu „Platby“ mimo jiné stanovily, že: „každá platba uskutečněná na základě dohody bude uskutečněna v měně úvěru, s výjimkou případů výslovně uvedených ve zvláštních podmínkách nebo ve všeobecných podmínkách“ (dále jen „sporné ujednání“).
- 4 Dodatkem uzavřeným dne 29. října 2010 bylo stanoveno, že úroková sazba je variabilní na základě následujícího výpočetního vzorce: 3 měsíční sazba Libor + marže ve výši 3,39 procentních bodů p.a., roční DAE ve výši 6,3%. Celková

částka, která měla být zaplacená, byla vypočtena ve výši 100 602,09 CHF. Druhý dodatek, uzavřený ve stejný den, stanovil aktuální úrokovou sazbu na 3,49%, s pevným úrokem na prvních 86 měsících a variabilním úrokem po uplynutí 86 měsících na základě následujícího výpočetního vzorce: 3 měsíční sazba Libor plus marže ve výši 3,14 procentních bodů p.a., roční DAE ve výši 3,77%. Celková částka, která měla být zaplacená, byla ve výši 89 680,16 CHF.

- 5 V období od 5. září 2010 do 16. října 2016 žalobci, v rámci rozsáhlé korespondence mezi stranami, požádali banku o konkrétní opatření k odstranění následků výrazného růstu směnného kurzu, které v průběhu trvání smlouvy nesly výhradně žalobci.
- 6 Zatímco podle kurzu platného dne 16. října 2010, ve výši 2,4481 RON za 1 CHF, částka získaná z úvěru odpovídala 159 126 RON, tak dne 13. dubna 2017, podle kurzu ve výši 4,2598 RON za 1 CHF, tato částka odpovídala 276 887 RON. Vývoj směnného kurzu vyústil v dodatečné náklady pro žalobce (vztahující se výlučně k hlavnímu dluhu bez poplatků a úroků) ve výši 117 760 RON (27 664 CHF podle aktuálního kurzu a 48 102 CHF podle kurzu ke dni poskytnutí úvěru).
- 7 U Tribunal Specializat Cluj (specializovaný soud v Kluži) se žalobci dovolávali existence výrazné nerovnováhy mezi právy a povinnostmi stran, přičemž mimo jiné namítali výlučné převedení kurzového rizika k jejich tíži.
- 8 Žalobci totiž uvedli, že to byla banka, která jim v průběhu roku 2008 navrhla, aby převedli úvěr z rumunských lei na švýcarské franky, jelikož úrok byl mnohem nižší. V okamžiku uzavření dohody z roku 2008 požádala banka o otevření tří účtů, jeden v CHF, jeden v EUR a jeden v RON, přičemž tyto účty sloužily k úhradě splátek podle pokynů věřitele. Žalobci uvedli, že nikdy nerozuměli tomu, jak tento mechanismus fungoval a že ve skutečnosti nedostávali částky ve švýcarských francích, přičemž tvrdili, že vždy ukládali částky v lei a stejně tak úvěr obdrželi v lei. Žalobci tvrdí, že neměli žádný zvláštní zájem žádat o úvěr v CHF, jelikož nedostávali příjmy v této měně a nic o této měně nevěděli.
- 9 Žalobci tvrdí, že ve skutečnosti neobdrželi částku ve švýcarských francích a že byli pomocí slibu výhod navedeni k podpisu dokumentů o refinancování úvěru v RON prostřednictvím nového úvěru v CHF. Žalobci uvádí, že banky používaly v době krize bezpečnou měnu, přičemž převáděly riziko na zákazníky, a že ačkoli si banka byla vědoma rizika, které žalobci podstupovali, nesplnila své informační a poradenské povinnosti a povinnost upozornění před převedením úvěru z RON na CHF.
- 10 Právě za těchto podmínek žalobci, podle kterých jsou články 3 a 4 směrnice 93/13/EHS v projednávané věci plně použitelné, požádali soud, aby vyvážil výše uvedenou smlouvu o bankovním úvěru tím, že zmrazí směnný kurz smlouvy k okamžiku směnného kurzu při uzavření smlouvy, a aby uložil žalované povinnost k vrácení částek obdržených jako přeplatek.

- 11 Podle žalobců vzhledem k tomu, že banka jim neposkytla informaci ohledně rizika zvýšení CHF a s ohledem na skutečnou nemožnost sjednat obsah ujednání, které stanoví povinnost vrátit úvěr ve stejné měně, ve které byl poskytnut, banka získala neoprávněný zisk.
- 12 Tribunal Specializat Cluj (specializovaný soud v Kluži) žalobě částečně vyhověl, ale zamítl návrh žalobců týkající se fixace směnného kurzu v hodnotě ke dni podpisu smlouvy.
- 13 Ačkoli uznal možnost posouzení sporného ujednání z hlediska zneužívající povahy, jelikož zásada měnového nominalismu, stanovená v občanském zákoníku a obsažená ve smlouvě prostřednictvím výše uvedeného ujednání, má dispozitivní a nikoli kogentní povahu, měl Tribunal Specializat Cluj (specializovaný soud v Kluži) za to, že toto ujednání bylo vypracováno jasným a srozumitelným způsobem, tudíž každý spotřebitel mohl předvídat, že bude vystaven kurzovému riziku, které žalobci přijali s plnou znalostí věci, a že prodávající nebo poskytovatel splnil informační povinnost.
- 14 Soud určil, že nebylo prokázáno, že by banka měla k dispozici dostatečné informace, které by mohla nabídnout žalobcům, pokud jde o kurzové riziko, kterému byli vystaveni, jež by mohlo v budoucnu způsobit nerovnováhu při plnění smlouvy, ani že by banka vložila výše uvedené ujednání ve zlé víře.
- 15 Žalobci i banka podali odvolání k předkládajícímu soudu, Curte de Apel Cluj (odvolací soud v Kluži).

Základní argumenty účastníků původního řízení

- 16 Žalobci v odvolání navrhli fixaci směnného kurzu k 15. říjnu 2008 a požádali o vrácení částek, které představují kurzový rozdíl mezi kurzem platným v den uzavření smlouvy a kurzem platným v den zaplacení jednotlivých splátek, a zákonné úroky.
- 17 Banka uvádí, že kurzové riziko je implicitně převzato spotřebitelem, jelikož směnný kurz, který prodávající nebo poskytovatel nemůže předvídat, je ovlivněn vnějšími prvky, které se nacházejí mimo jeho sféru kontroly. Podle banky ujednání týkající se měny, ve které je úvěr vyjádřen, vstupuje do sféry hlavního předmětu smlouvy a provádí zásadu nominalismu, čímž je vyjmuto ze soudního přezkumu z hlediska své zneužívající povahy.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 18 Předkládající soud uvádí, že existuje nejednotná vnitrostátní judikatura, pokud jde o způsoby, jakými musí být zohledněna zásada měnového nominalismu, jakožto dispozitivní vnitrostátní ustanovení, v rámci ověření, jež bylo stanoveno Soudním dvorem v bodě 29 rozsudku C-186/16, Andriuc a další.

- 19 Podle prvního, většinového tvrzení, vnitrostátní judikatura následující po rozsudku *Andriuc* a další stanovila, že zahrnutí zásady měnového nominalismu do úvěrových smluv, v případě neexistence jiné dohody mezi stranami v tomto ohledu, vylučuje ujednání týkající se kurzového rizika z oblasti přezkumu ohledně jeho zneužívající povahy. Vzhledem k ustanovením článku 1578 starého občanského zákoníku (převzatým článkem 2164 nového občanského zákoníku) tak musela být částka, která měla být vrácena, stanovena ve vztahu k částce skutečně přijaté v rámci úvěru, a to i v případě možných změn hodnoty měny, neboť povinnost splacení je stanovena ve stejném počtu měnových jednotek vyjádřených v dohodě, bez ohledu na možnou změnu mezi počátečním a konečným okamžikem.
- 20 Na podporu tohoto tvrzení vnitrostátní soudy zdůraznily skutečnost, že Soudní dvůr nerozlišoval mezi ustanoveními, která se uplatňují mezi smluvními stranami bez ohledu na jejich volbu, a ustanoveními, která mají dispozitivní povahu, a uvedl, že z působnosti směrnice 93/13 jsou vyloučena jak závazná [kogentní] ustanovení, tak dispozitivní ustanovení, která se uplatní *ope legis* v případě neexistence odlišného ujednání smluvních stran v tomto ohledu. Rovněž bylo uvedeno, že tento výklad vyplývá ze třináctého bodu odůvodnění směrnice 93/13, z čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 a z rozsudku Soudního dvora ve věci C-92/11, *RWE Vertrieb* (body 25 až 28).
- 21 Další prvek, který byl uveden za účelem odůvodnění tohoto přístupu, je tvořen rozhodnutím č. 62/2017 *Curtea Constituțională* (Ústavní soud) týkajícím se ústavnosti *Lege pentru completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori* (zákon provádějící nařízení vlády s mocí zákona č. 50/2010 o smlouvách o spotřebitelském úvěru), kterým byla stanovena přeměna úvěrů sjednaných v CHF na lei v kurzu CHF/RON platném ke dni uzavření smlouvy. *Curtea Constituțională* (Ústavní soud) v zásadě stanovil, že znění občanského zákoníku, které zakotvuje zásadu nominalismu, má dispozitivní povahu, tudíž strany mají možnost se od ní odchýlit. V případě neexistence odchýlných ujednání se však uplatní ustanovení obecného práva, tedy článek 1578 občanského zákoníku. Na základě zásady měnového nominalismu musí být částka poskytnutá z titulu úvěru splacena přesně, bez ohledu na její zvýšení nebo její znehodnocení, tudíž obě strany přebírají riziko, že během plnění smlouvy částka splacená příjemcem úvěru v okamžiku splacení získá nebo ztratí na hodnotě oproti okamžiku poskytnutí, a to ve vztahu k jiné měně, která je považována za referenční bod. *Curtea Constituțională* (Ústavní soud) prohlásil ustanovení, která mu byla předložena k přezkumu, za protiústavní, čímž zamezil snaze zákonodárce právně upravit situaci úvěrů sjednaných ve švýcarských francích.
- 22 Předkládající soud uvádí, že po usnesení Soudního dvora ve věci *Lupean a Lupean* nebylo toto první tvrzení nijak zásadně přehodnoceno.
- 23 Na základě druhého tvrzení uvedeného v judikatuře, které je však osamocené, Soudní dvůr ponechal předkládajícímu soudu povinnost určit, zda existuje nebo

neexistuje výjimka z oblasti působnosti směrnice. Z tohoto důvodu soudy uvedly, že Soudní dvůr v usnesení ve věci Lupean a Lupean, ačkoli odkázal na to, co již bylo uvedeno v rozsudku Andriuc a další, již nepovažoval za nezbytné zabývat se zásadou měnového nominalismu. Tyto soudy implicitně dovodily, že by Soudní dvůr rozhodl, že i v případě, že by článek 1578 občanského zákoníku byl nebo mohl být použitelný, tak nemůže představovat legitimní překážku pro vnitrostátní soud, který musí přistoupit k meritornímu posouzení ujednání, která byla označena jako zneužívající.

- 24 V souladu s tímto výkladem vnitrostátní soudy zjistily, že v průběhu řízení nebylo prokázáno, že dlužníkům byla nabídnuta skutečná možnost sjednat rozsah těchto ujednání, takže ve skutečnosti pouze zdánlivě existuje dohoda, která provádí dispozitivní ustanovení, zatímco reálně tato dohoda byla přeměněna prostřednictvím nekalého jednání prodávajícího nebo poskytovatele na dohodu, která je vyjádřením kogentního ustanovení, které postavilo dlužníky, aniž by jim nabídlo jinou alternativu, do postavení vázaných spotřebitelů, kteří na základě tohoto postavení měli kogentní nárok na ochranu svých legitimních práv, jelikož převažující musí být argument týkající se užitečného účinku směrnice 93/13.
- 25 V rámci těchto argumentů bylo rovněž poukázáno na to, že k tomu, aby mohla být potvrzena „neexistence odlišného ujednání mezi smluvními stranami v tomto ohledu“ ve smyslu bodu 79 rozsudku Soudního dvora ve věci C-34/13, Kušionová, je třeba, aby takováto dohoda byla možná v rámci otevřených a konstruktivních jednání mezi stranami. Pokud tato možnost v praxi neexistovala a o smlouvě nebylo z žádného hlediska vyjednáváno (vyjednávání, které musí být prokázáno prodávajícím nebo poskytovatelem), tak z toho vyplývá, že dispozitivní ustanovení se uplatní nikoli z toho důvodu, že dlužníci - spotřebitelé nechtěli vyloučit jeho působnost, ale protože nikdy neměli skutečnou možnost jeho působnost vyloučit, jelikož obsah smlouvy byl jednostranně předem určen prodávajícím nebo poskytovatelem. Byl učiněn závěr, že dotčené ujednání není z námitky vyloučeno a nezabývá prodávajícího nebo poskytovatele informační povinností stanovené zvláštním zákonem. Přijetí opačného názoru by znamenalo, že prodávající nebo poskytovatel by byl zbaven informační povinnosti, kterou má podle zvláštního zákona, prostřednictvím uchýlení se k obecnému právu, které by mělo být uplatněno pouze tehdy, pokud právní úpravu nestanoví zvláštní zákon.
- 26 Podle tohoto judikатурního směru se výklad nominalismu ve smyslu zastávaném prodávajícím nebo poskytovatelem nezakládá na okolnostech, které byly vzaty v úvahu při přijímání ustanovení a je cizí cílům, pro které bylo přijato, jelikož popírá vznik tohoto institutu, pojatého jako nástroj, který chrání především dlužníka, a to v období charakterizovaném měnovou inflací.
- 27 Některé soudy uvedly, že přenesení kurzového rizika výlučně na spotřebitele, kteří pobírají příjmy v lei, potvrzuje, že prodávající nebo poskytovatel se chránil před jakoukoli případnou ztrátou, přičemž zachoval pořizovací hodnotu splátek, které mají být zaplacený, což je tvrzení, které perfektně odpovídá zásadě valorizace, která je v protikladu se zásadou nominalismu. Tento argument vychází z

myšlenky, že poskytování úvěřů v cizích měnách není nic jiného než konvenční indexace, prostřednictvím které má být v čase udržována reálná hodnota závazků. Tento mechanismus, který je specifický pro zásadu valorizace, se odchyľuje od dispozitivní právní zásady nominalismu a měl by uplatnění této zásady činit nadbytečným.

- 28 Předkládající soud uvádí, že většinový názor rumunských soudů, který je založen na obsahu bodů 28 a 29 rozsudku *Andriuc* a další, a podle něhož ujednání, které ukládá spotřebiteli povinnost splatit úvěr ve stejné cizí měně, v jaké byl poskytnut, je vyloučeno z přezkumu z hlediska zneužívající povahy, zmenšuje rozdíl mezi kogentními a dispozitivními ustanoveními až do jeho odstranění a v zásadě stanoví, že oba typy ustanovení požívají stejného právního zacházení a jsou rovněž vyloučeny z posouzení zneužívající povahy ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13.
- 29 Podle předkládajícího soudu se tento většinový výklad zakládá na zásadní odlišnosti mezi rumunským jazykovým zněním a francouzským jazykovým zněním rozsudku *Andriuc* a další. Zatímco totiž francouzské znění rozsudku v bodech 27 a 28 zmiňuje **kogentní** ustanovení („dispositions législatives ou réglementaires impératives“ a „cette disposition doit être impérative“), rumunské znění zmiňuje **závazná** ustanovení („actul [...] respectivă trebuie să fie obligatorie [toto právní ustanovení musí být závazné]“ e „actele cu putere de lege sau norme administrative obligatorii [závazná právní nebo správní ustanovení]“).
- 30 Mezi těmito dvěma jazykovými zněními je tedy velmi významný rozdíl s negativními důsledky pro jednotnost rumunské soudní praxe. Z doktrinárních přístupů jasně vyplývá, že pojmy kogentní ustanovení a závazné ustanovení se nepřekrývají, neboť všechna kogentní ustanovení jsou závazná, avšak opačně to neplatí. Dispozitivní ustanovení, od kterých se smluvní strany neodchýlily, jsou pro strany závazné, ale zůstávají dispozitivní, nestávají se kogentními ustanoveními, a ačkoli jsou závazná, tak tvoří odlišnou kategorii, která je nadána autonomií a přesně definovanými vlastnostmi.
- 31 V posuzovaném rámci není rozlišení mezi kogentním a dispozitivním ustanovením formální, ale zásadní, jelikož výjimka uvedená v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládána restriktivně a musí být omezena pouze na ujednání, která obsahují **kogentní** ustanovení. Naopak v rumunském zněním, které stanoví „norme obligatorii [závazná ustanovení]“, jsou kromě vůle Soudního dvora a zněním čl. 1 odst. 1 směrnice 93/13 zahrnuta jak kogentní ustanovení, tak dispozitivní ustanovení, od kterých se strany neodchýlily.
- 32 Předkládající soud uvádí, že tento podstatný jazykový rozdíl, s významnými právními důsledky, se objevuje právě ve zněním směrnice 93/13, která má odlišný obsah ve francouzském a rumunském zněním čl. 1 odst. 2, takže pouze Soudní dvůr může objasnit, které z těchto dvou zněním je to správné, a to na základě účelu a cílů této směrnice.

- 33 Výše uvedené představuje rámec, ve kterém bylo považováno za nezbytné vznést první předběžnou otázku.
- 34 Vzhledem k tomu, že překonání první fáze posouzení, které provádí vnitrostátní soud, tedy ověření, které bylo stanoveno v bodě 29 rozsudku Andriciuc a další, skutečnosti, zda ujednání odráží či neodráží ustanovení vnitrostátního práva, zahrnuje přezkum dalších podmínek týkajících se jasné a srozumitelné povahy ujednání, požadavků týkajících se dobré víry, kontext, ve kterém jsou relevantní informace poskytnuté příjemcem úvěru v rámci vyjednávání smlouvy o úvěru, bylo považováno za nezbytné vznést poslední dvě předběžné otázky.
- 35 Praxe soudů však není jednotná, ani pokud jde o tyto další podmínky.
- 36 Podle prvního tvrzení vymezeného v judikatuře, které je osamocené a kterým se podle všeho do značné míry řídil Tribunal Specializat Cluj (specializovaný soud v Kluži), když v řízení v prvním stupni rozhodoval o hlavním sporu, musí být takové žaloby, jako je žaloba podaná žalobci, zamítnuty, nikoli však v důsledku zjištění, že je použitelná zásada měnového nominalismu, ale jelikož banka byla v dobré víře a splnila příslušnou informační povinnost. Tento judikaturní směr vychází z předpokladu, že i pokud by bylo prokázáno, že jsou splněny všechny podmínky pro prohlášení toho, že je ujednání stiženo absolutní neplatností, nemůže to mít za následek stanovení směnného kurzu platného při podpisu smlouvy, nýbrž, v souladu s rozsudkem Soudního dvora ve věci C-618/10, Banco Español de Crédito, použití vnitrostátních dispozitivních ustanovení, kterými jsou ustanovení článku 1578 starého občanského zákoníku.
- 37 Zásada nominalismu tak nepřímou zastává ústřední roli při posouzení požadavků týkajících se jasné a srozumitelné povahy ujednání o kurzovém riziku a norem, na které musí odkazovat povinnost informovat spotřebitele.
- 38 Zamítnutí návrhů spotřebitelů bylo odůvodněno tím, že bez ohledu na měnu, která byla vzata v úvahu, směnný kurz kolísá, což je obecně známo, a je s tím obeznámen i méně obezřetný spotřebitel, který nemá žádné odborné znalosti. V tomto ohledu tedy nebylo nutné spotřebitele výslovně informovat.
- 39 Ačkoliv kolísání směnných kurzů je obecně známé, neznamená to, že prodávající nebo poskytovatel ví, jak by se měnový kurz vyvíjel, zejména po dlouhou dobu, jako je tomu v případě smlouvy týkající se hlavního sporu.
- 40 Závěrem, v souladu s rozhodnutím č. 62/2017 Curtea Constituțională (Ústavní soud) bylo rozhodnuto, že posouzení zneužívající povahy ujednání o kurzovém riziku neznamená změnu nebo úpravu smlouvy ve smyslu stanovení směnného kurzu CHF/RON na úrovni směnného kurzu platného v okamžiku podepsání smlouvy.
- 41 Opačné tvrzení, také osamocené, vyvinuté ve vnitrostátní judikatuře, je tvrzení ve prospěch výkonu přezkumu zákonnosti, a v souladu s tímto tvrzením bylo vyhodnoceno, že požadavek týkající se transparentnosti smluvních ujednání

stanovený směrnici 93/13 nemůže být omezen na srozumitelnou povahu těchto smluvních ujednání na formální a gramatické úrovni, ale musí být chápán extenzivně z hlediska pochopení důsledků, které plnění smlouvy může mít na majetek spotřebitele.

- 42 Z tohoto důvodu musí být spotřebitelovo přijetí rizika za změny směnného kurzu vyjádřeno a musí být uvědomělé a musí být založeno na konkrétních simulacích uskutečněných prodávajícím nebo poskytovatelem, aby byl spotřebitel schopen posoudit riziko spojené se změnami směnného kurzu.
- 43 Pokud simulace a odhady nebyly uskutečněny, tak nebyly splněny minimální požadavky na informování spotřebitele, jelikož spotřebitel nebyl schopen skutečně si uvědomit povahu transakce.
- 44 V projednávané věci by byla splněna také podmínka výrazné nerovnováhy mezi právy a povinnostmi stran, a to s ohledem na nedostatečné informování. V situaci, kdy se směnný kurz změnil o 130% ve srovnání s původním směnným kurzem a i když nebylo možné tento vývoj předvídat, tak zjevná chyba banky spočívá ve skutečnosti, že žalobcům neposkytla informace týkající se tohoto rizika, které je nevyhnutelné a vlastní jakémukoli úvěru v cizí měně poskytnutému na tak dlouhou dobu, že nestanovila rozmezí výkyvu směnného kurzu, tak aby bylo plně předvídatelné spotřebitelovo zatížení plynoucí ze smlouvy a že ani nenavrhla ujednání o krytí rizika prostřednictvím pojištění.
- 45 Pokud jde o dobrou víru, uvádí se, že v rámci ochrany spotřebitele se posuzuje odlišně, podle velmi vysokého kritéria, a jeden ze základních prvků, na jehož základě se posuzuje dobrá víra, spočívá v dostupnosti prodávajícího nebo poskytovatele a v jeho schopnosti poskytnout všechny podstatné informace týkající se povahy a rizik, která mohou nastat během plnění smlouvy, sjednávat podstatná ujednání a poskytnout tak spotřebiteli možnost pochopit skutečnou povahu transakce a zřídit si bankovní produkt odpovídající jeho potřebám, jeho dosahovaným příjmům a rizikům, která může zvládnout a nést, aniž by byla ohrožena schopnost platit splátky.
- 46 Předmětný úvěrový produkt byl bankou prezentován jako bezpečný a preferovaný, a to ve světle stability švýcarského franku. Vzhledem k nižším úrokovým sazbám, a tudíž možnosti sjednat vyšší úvěry, prodávající nebo poskytovatel takto identifikoval řešení, jak zvýšit svůj podíl na trhu, jakož i dosažený zisk, s úmyslem chránit se před jakýmkoli finančním rizikem a přenést toto riziko týkající se plnění smlouvy na nebezpečného spotřebitele, který není informován o všech důsledcích a účincích smlouvy.
- 47 Takto byla tedy prohlášena zneužívající povaha ujednání, které spotřebiteli ukládá povinnost vrátit jakoukoli platbu uskutečněnou za účelem splacení úvěru v měně, ve které byl úvěr poskytnut, a za účelem uplatnění zásady efektivity bylo stanoveno, že jediným možným řešením je jeho odstranění ze smlouvy, čímž je umožněno pokračování vztahů prostřednictvím zaplacení dlužných částek s

ohledem na směnný kurz existující ke dni uzavření smlouvy, který je jediným okamžikem a parametrem, podle kterého bankovní společnost provedla posouzení výše zadlužení dlužníků a jejich schopnost splácet splátky.

- 48 Předkládající soud doplňuje výše uvedenou nejednotnou judikaturu několika úvahami na podporu užitečnosti předložení této věci Soudnímu dvoru. Po přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 byly totiž zavedeny přesné mechanismy na ochranu spotřebitele proti kurzovému riziku, pokud by se nerovnováha stala významnou, zatímco spotřebitelé, kteří sjednali bankovní úvěry v cizí měně dříve, zůstávají zbaveni jakéhokoli druhu ochrany. Předkládající soud si klade otázku, zda je spravedlivé, aby tito spotřebitelé nesli důsledky opožděné reakce zákonodárce, který neupravil tento dalekosáhlý jev, zejména v zemích bývalého komunistického bloku, kde bylo finanční vzdělávání průměrného spotřebitele nedostatečné. Tato absence finančního vzdělávání je výsledkem historicko-ekonomického kontextu centralizovaného státu a kontrolované ekonomiky, které bránily tomu, aby spotřebitelé získali zkušenost při sjednávání bankovních úvěrů na volném trhu.

PRACOVNÍ DOKUMENT